

De verkoop van het kasteel Sint-Alena aan de gemeente Dilbeek in 1923

In het gemeentearchief van Dilbeek bevindt zich een document inzake de verkoop van het kasteel Sint-Alena (huidig gemeentehuis) aan de gemeente.

Het is een lange toespraak door de toenmalige burgemeester baron Robert de Viron aan de leden van de gemeenteraad in 1923, aangevuld met briefwisseling tussen de bevoegde instanties omtrent de vrijwaring van het kasteel met omliggende. Om de authenticiteit te bewaren hebben we de oude spelling in de tekst ongemoeid gelaten.

“Mijne Heren,

De te-koop-stelling van de eigendom “de Viron” bedreigt het schoonste landschap van onze gemeente met vernietiging. De Bond, terecht hierover gealarmeerd, veroorlooft zich uw aandacht te vestigen op het belang van deze verkoop voor alle inwoners van Dilbeek zonder onderscheid. Het is vanzelfsprekend dat onze gemeente voorbestemd is om een zeer grote uitbreiding te nemen en dat het tot de taak behoort van het openbaar bestuur te voorzien, samen met het opstellen van de toekomstige plannen, dat terreinreserven worden aangelegd evenals ruimten en pittoreske landschappen, om deze ontwikkeling te laten plaats grijpen op een rationele wijze. De verdwijning van het ‘park de Viron’ uit het centrum van onze gemeente zou een aanzienlijk verlies daarstellen en, dat onderlijnen wij, een oorzaak zijn van waardevermindering. Anderzijds zal de ontwikkeling van het bouwwezen over enkele jaren onze agglomeratie zodanig omvormen, dat het nodig zal blijken parken op te richten, misschien zelfs speelpleinen en in ieder geval open ruimten met bomen, die niet alleen een faktor van schoonheid maar ook van hygiëne zijn in een agglomeratie die geroepen is om zich uit te breiden.

Wij zouden niet genoeg kunnen aandringen bij de leden van de gemeenteraad opdat deze zeer grondig zou onderzoeken of het niet passend is een deel van het te koop gestelde terrein aan te schaffen. De studie van de beschikbare geldmiddelen die deze operatie zouden toelaten dringt zich op, want het leidt geen twijfel dat de inaktiviteit van de raad in de huidige omstandigheden een zware fout zou betekenen ten aanzien van de toekomst van de gemeente.

Wij herhalen dat het behoud van het park in het centrum van de gemeente, dat een wonderbaar decor vormt met de niet minder-mooie kerk, een esthetische voorwaarde is voor de ontplooiing van Dilbeek.

Voorzeker, de last kan zwaar om dragen lijken, maar wij menen te kunnen zeggen dat deze last kan afgeschreven worden over een zeer lange termijn en anderzijds door een wel-begrepen uitbating van het bebost gedeelte, dat onbetwistbaar een bron van inkomsten is.

Tenslotte herhalen wij dat de toekomst van de gemeente van de overheidspersonen vooruitziendheid vergt, en een offer waard is dat in geen enkel geval een slechte zaak kan zijn. Het is in de hoop dat de Heer Burgemeester en de Heren leden van de Gemeenteraad zeer ernstig deze brief zullen onderzoeken, dat wij u, Mijnheren, de verzekering bieden van onze hoogachting.”

Een schrijven van de Heer Burgemeester de Viron op 15 februari 1923 gericht aan “mon cher Eugène”, -het gaat hier over Schepen Eugeen De Knop, luidde als volgt:

“Mon cher Eugène,

Ne pourriez-vous pas venir avec moi samedi prochain a la réunion de la Commission des Monuments et des sites, on y discutera la question du site de Dilbeek. A mon avis il est indispensable pour l’avenir de la commune qu’elle achète elle-même l’étang et le bois et qu’elle ne laisse pas détruire le parc de Ste Alène.

Ce sera sans doute une lourde charge pour la commune dans les premières années et cet achat donnera lieu a certains critiques, mais d’un autre côté, si nous ne faisons rien, on nous

reprochera toujours avec raison de ne pas avoir envisagé sa beauté et son agrément, et d'avoir empêché son développement. J'ai parlé ce matin a Mr Walraevens qui est entièrement de mons avis.

Croyer, je vous prie, mon cher Eugène, a mes meilleurs sentiments.”

Wij kunnen ons moeilijk de zware opgave voorstellen waarvoor het gemeentebestuur toen stond. Het probleem was niets anders dan een aankoop doen van een kasteel om de gemeentediensten in onder te brengen, terwijl pas 20 jaar voordien in 1902 een gemeentehuis was gebouwd dat ruim en groot genoeg was om het personeel in onder te brengen. Het ging erom een uitgave te doen van 2.000.000 fr. voor de aankoop van 17,5 ha grond en een kasteel, waarvoor de annuïteiten van 75 tot 80.000 fr. zouden moeten opgebracht worden. Het zal -zo schreef de Burgemeester de Viron- een zware last zijn, en de gemeenteraad -die voor de meerderheid was samengesteld uit landbouwers- zal opwerpen dat de inkomsten van de gemeente nuttiger zouden kunnen gebruikt worden voor het verbeteren van de wegen. Zij zullen deze uitgave niet stemmen zonder dat zij zich aangemoedigd weten door de provincie.

Ik vraag dus aan de heer Gouverneur, indien hij mijn mening deelt, een brief te willen schrijven aan het gemeentebestuur, hun aanzettend deze aankoop toch te doen in het belang van het algemeen welzijn, hun medewerking belovende, in ruil voor het offer dat zij brengen, door ruimere tussenkomsten te bezorgen voor het onderhoud der wegen.

En zo gaat het verder in menige brief en menig verslag aan de een of andere invloedrijke persoon die zou kunnen helpen het kasteel en het park voor Dilbeek te vrijwaren.

Het is bij gelegenheden zoals deze dat men zich de moeite getroost sommige stofferige dossiers boven te halen, en men zich de tijd gunt om ze van het begin tot het einde door te bladeren, met de zekerheid dat men er iets nieuws zal in ontdekken en dingen zal vernemen die tot dan toe hetzij onbekend waren, hetzij als algemeenheden oppervlakkig zijn gekend.

In het jaar 1962 werd het eeuwfeest van het kasteel gevierd dat op 23 mei 1923 bij authentieke akte van meester De Winter, notaris, eigendom werd van de gemeente Dilbeek.

Het kasteel behoorde toe aan Baron Franciscus de Viron, om het verkregen te hebben in de verdeling der nalatenschap van zijn vader, Baron Theodoor de Viron, tevens bouwheer van het kasteel, door akten verleden voor notaris De Winter op 17 april 1899, verdeling gebeurd tussen de overlevende echtgenote, Mevrouw Jeanne Baesen en haar elf kinderen. Baron Theodoor de Viron had de grond verkregen in de vereffening der nalatenschap van zijn vader Baron Willem de Viron, waarvan hij de enige erfgenaam was. Baron Willem de Viron had het verkregen van zijn ouders Baron Jean Bernard de Viron en Mevrouw Anna Catherina Caluy. Dezen hadden het gekocht met nog andere goederen van Mevrouw Weduwe Philippe de Burbure Van den Broeck, bij akte verleden voor notaris Morren, te Brussel op 16 maart 1804¹.

Het kasteel werd gebouwd volgens plannen van de bouwkundige Jean Pierre Cluysenaer, ter vervanging van de oude burcht die zich op het eiland bevond, en die -na een hevige brand in 1694- bouwvallig geworden was. Het jaartal '1862' dat in de voorgevel gebeiteld is, bewijst klaarblijkelijk het bouwjaar.

Het kasteel bleef bewoond door zijn laatste eigenaar Baron Franciscus de Viron, tot deze in 1912 te Soy-Lez-Barvaux in de Ardennen ging wonen. Het bleef verlaten tot in 1914 wanneer het opeenvolgend bezet werd door de duitse troepen (eenheden) tijdens hun opmarsch. Het was een echt lustoord voor de duitse eenheden die van het voordeel van het plaatselijk kantonnement mochten genieten. Zij bezaten hier alle konfort voor ontspanning en enkele dagen "schoon leven". Inwoners van Dilbeek uit die tijd herinnerden zich nog dat zekere dag de toenmalige Burgemeester, Baron Robert de Viron, verplicht werd een avondmaal aan te bieden aan de "Generale Staf" die er gelogeed was. Eetwaren werden opgeëist bij de bevolking, en iedereen moest zich inspannen om de eetwaren te bereiden, de kippen te pluimen in de kelders van het kasteel, terwijl de Generaal -van op het perron, in een zetel en een sigaar in de mond- het natuurschoon van het domein bewonderde.

Toen in 1916 de Duitsers de zieke en tot werkonbekwaamheid veroordeelde gedeporteerden aan hun lot overliet, nam het Rode Kruis de verzorging van deze ongelukkigen op zich en bracht ze onder in het kasteel dat omgevormd werd in een rust- en herstellingsoord.

Bij de wapenstilstand in 1918, breidde het dienstbetoon van het Rode Kruis zich uit, en werd het kasteel ontvangstlokaal voor de door de vijand achtergelaten krijgsgevangenen van alle nationaliteiten: Engelsen, Russen, Italianen, Yoegoslaven, Roemenen, Portugezen, enz., zodat het kasteel op een ware "Toren van Babel" ging gelijken.

Dit zou zo blijven tot 1920. Na de likwidatie van het onthaalcentrum bleef het kasteel opnieuw onbewoond. Omstreeks 1921 werd het openbaar te koop gesteld, doch men vond er geen koper voor.

Vanaf 1922 wijdde de burgemeester, Baron Robert de Viron al zijn krachten en invloed aan bij de openbare en private instanties, in een strijd voor het behoud van het schoonste landschap der gemeente. Ondanks de belangstelling die hij wist te wekken kon geen enkele overheid zijn wens vervullen. Uiteindelijk kocht de gemeente Dilbeek het zelf, voor een bedrag van 1 miljoen franken. Het gekochte pand omvatte het kasteel, het huidige politiegebouw dat destijds als stal en koetshuis diende, de vijver met eiland en de St. Alenatoren. Het geheel besloeg een oppervlakte van 16 ha. 87 a. 50 ca.

De gemeente werd definitief eigenaarster van het domein, door beraadslaging van 27 februari 1923, goedgekeurd bij Koninklijk besluit van 27 april 1923 en door akte verleden voor meester De Winter, notaris, op 23 mei 1923.

Het kasteel, dat in vergevorderde staat van verval verkeerde, onderging de nodige herstellingswerken, en vanaf 1924 konden den gemeentediensten er in ondergebracht worden. Wij kunnen ook nog even opmerken dat de vernieuwing van het dak, die in 1947-48 werd uitgevoerd, van de gemeente een uitgave vergde van 1.600.000 fr. terwijl de aankoop van het

¹Bij navraag aan het Rijksarchief te Vorst blijkt de akte te zijn verdwenen.

ganse domein slechts 1.000.000 fr. had gekost. Als Dilbekenaren zijn wij fier op ons gemeentehuis, en over ons park en de omgeving. Soms blijft men in bewondering staan voor het prachtige natuurschoon dat men in onze gemeente nog kan vinden, op nauwelijks enkele kilometers van de grootstad. Vergeten wij niet dat eind 19^e eeuw Dilbeek slechts 2.990 inwoners telde. Vergeten wij echter ook niet, en dat kunnen wij met fierheid vermelden, dat onze gemeente reeds vernoemd word in de geschiedenis van het jaar 650, wat dus reeds 150 jaar vóór Karel de Grote is.

Op 21 juni 1962 zetten de beeldjagers van de Toneelkring “Vlug en Vroom” de grote geschiedenis uiteen.

Zoals gezegd deed de toenmalige Burgemeester beroep op alle openbare besturen, Staat, Provincie en Para-Statale instellingen. Hieronder kunnen wij vermelden:

- Les amis du Forêt de Soignies.
- Koninklijke Kommisie voor Monumenten en Landschappen.

naast nog andere invloedrijke personen als daar waren:

- Mr Louis van der Swaelen, bouwkundige-paysagist.
- Mr Emile De Munck, lid van de Koninklijke Kommisie voor Monumenten en landschappen, en de gouverneur van de provincie Brabant en vele anderen.

Alle dokumentatie wijst erop dat Baron Robert de Viron alles in het werk stelde om dit prachtig stukje natuurschoon aan de poort van Brussel wou behouden en vrijwaren.

Men ziet dat reeds in 1923 de strijd bestond voor het behoud van de bomen en het groen.

In een dagbladartikel , verschenen op 5 februari 1923 lezen we het volgende:

“Un site menacé.

Le Comité des Monuments et des Sites du Brabant, vient de recevoir un rapport par lequel l'un de ses membres lui fait savoir que la vente prochaine du château et du parc de Sainte-Alène, a Dilbeek, entraînera sans doute, l'abattage des splendides arbres qui font decelui-ci l'un des plus beaux sites des environs de Bruxelles.

Ce serait, faut-il le dire, un désastre pour la Commune de Dilbeek et pour la Capitale dont les habitants ont le plus grand intérêt de voir quelquesunes de nos localités suburbaines échapper aux atteintes inésthétiques et anti-hygiéniques”.

De Bond der gemeentebelangen, waarvan de heer Edward Leemans voorzitter en de heer Edgard Bijtebier sekretaris was, richtte op 10 februari 1923 aan de heer Burgemeester en de heren gemeenteraadsleden een schrijven dat ik hier in zijn geheel wens weer te geven, en dat voor de toenmalige Burgemeester een aanmoediging betekende om zijn plannen door te voeren. De heer de Viron stond echter in een zeer moeilijke positie. De verkoper was immers zijn broer. Men had hem ervan kunnen verdenken de familiale belangen te willen verdedigen.

Op 28 februari 1923 was de gemeenteraad akkoord over de aankoop van het park, en was de Burgemeester zeer gelukkig dit te kunnen melden aan enkele vrienden:

“Je m'empresse de vous faire savoir que le Conseil Communal a voté l'acquisition de tout le domaine de Ste.Alène. D'autre part nous avons la promesse de vente du propriétaire et la certitude que nous purrons emprunter les fonds nécessaires, ayant l'appui de la Provincie et de la Commision des Sites. L'affaire peut donc être considérée comme conclue. Elle aura je n'en doute pas une grande importance pour le développement de l'avenir de notre Commune. Notre intention est de conserver une partie du parc comme promenade publique et de revendre le

restant comme terrain pour la construction de villas, ce qui nous permettrait de rembourser plus tard le capital engagé. L'exécution de ce projet nécessitera une étude approfondie et nous travaillerons d'accord avec la Commission des Sites de la Province. Le concours des membres compétents de votre ligue nous sera également très utile.

Zo schreef Burgemeester de Viron aan de heer Leemans.

In het driemaandelijks bulletijn van "La Ligue des amis de la Forêt de Soignies" van september 1923 lezen we het volgende:

"Voilà donc une petite commune, dont les ressources sont minimes, qui n'a pas hésité pour sauver le plus beau massif boisé à l'ouest de la capitale et permettra à ses habitants de jouir des bienfaits d'un parc public, d'assumer les charges d'un grand sacrifice.

Honneur à elle et à son distingué Bourgemestre que nous signalons en exemple à toutes les autres communes".

De geschiedenis bewijst dat niet alles in een tijdsperiode van enkele jaren wordt verwezenlijkt.

Erwin Octaaf D'hoë